Fondi tal-UE għal Malta 2014-2020

GVERN TA' MALTA

MINISTERU GĦAS-SOLIDARJETÀ U L-ĠUSTIZZJA SOĊJALI, IL-FAMILJA U D-DRITTIJIET TAT-TFAL

SEGRETARJAT PARLAMENTARI GĦALL-FONDI EWROPEJ

CRPD

RIĊERKA FUQ IS-SITWAZZJONI KURRENTI TA' PERSUNI B'DIŻABILITÀ U L-IMPJIEG TAGĦHOM F'MALTA

SOMMARJU TAR-RIŻULTATI EWLENIN

EY
Building a better working world

Programm Operattiv II – Fondi Strutturali u ta' Investiment Ewropej 2014-2020

"Ninvestu fir-riżorsi umani sabiex noħolqu aktar opportunitajiet filwaqt li nippromwovu t-tisħiħ tas-soċjetà"

Proġett parzjalment iffinanzjat mill-Fond Soċjali Ewropew

Rata ta' ko-finanzjament: 80% Fondi mill-Unjoni Ewropea; 20% Fondi Nazzjonali

RIĊERKA FUQ IS-SITWAZZJONI KURRENTI TA'

PERSUNI B'DIŻABILITÀ U L-IMPJIEG TAGĦHOM F'MALTA

SOMMARJU TAR-RIŻULTATI EWLENIN

WERREJ

2 **DAĦLA MILL-KUMMISSARJU**

4 **L-INTRODUZZJONI**

5 **SFOND**

8 **IS-SEJBIET EWLENIN LI ĦARĠU MILL-INTERVISTI MA' PERSUNI B'DIŻABILITÀ**

8 Ħarsa ġenerali lejn l-intervisti li saru lil persuni b'diżabilità

10 Is-sejbiet ewlenin mill-intervisti ma' persuni b'diżabilità

16 **IS-SEJBIET EWLENIN MILL-INTERVISTI U MILL-GRUPPI FOKALI MA' MIN IĦADDEM**

16 Is-sejbiet ewlenin mill-intervisti ma' min iħaddem

20 Is-sejbiet ewlenin mill-gruppi fokali ma' min iħaddem

22 **IR-RAKKOMANDAZZJONIJIET**

Drittijiet kollha riservati – Ernst & Young 2020 ©

DAĦLA MILL-KUMMISSARJU

SAMANTHA PACE GASAN

Ħafna nies jieħdu d-dritt tagħhom għax-xogħol bħala fatt. Madankollu dan mhux daqshekk sempliċi għal persuni b'diżabilità. Pjuttost, persuni b'diżabilità jibqgħu jkunu mċaħħda l-opportunità u d-dritt li jaħdmu u jidħlu f'impjieg ta' kwalità.

Dan wera li huwa frustranti ħafna u diżappuntanti għal persuni b'diżabilità li kapaċi jaħdmu iżda jibqgħu jiġu diskriminati.

Malta għandha rati ta' qgħad baxxi ħafna meta mqabbla mal-Ewropa, iżda wkoll waħda mill-inqas rati ta' impjieg lil persuni b'diżabilità. Għaliex huwa hekk? Dan kif jista' jiġi indirizzat? Liema soluzzjonijiet ħadmu?

Dan il-proġett ta' riċerka huwa tentattiv biex iwieġeb dawn il-mistoqsijiet. Huwa jipprovdi l-bażi għal konverżazzjoni bejn min iħaddem u persuni b'diżabilità li għandhom iwasslu għal bidliet fil-policy, fil-leġiżlazzjoni u fis-servizzi ta' sapport biex jitjieb l-aċċess ta' persuni b'diżabilità għal impjieg.

Iżda barra minn dawn, huma meħtieġa bidliet aktar sottili, biex titneħħa l-istigma u tibdel l-attitudnijiet. Perċezzjonijiet negattivi lejn id-diżabilità huma mifruxa matul il-proċess ta' soċjalizzazzjoni, li jinfiltra wkoll permezz tal-iskola u postijiet tax-xogħol tagħna. Għalhekk huwa imperattiv li tfal b'diżabilità jiġu inklużi mill-bidu u mogħtija l-ispazju u s-sapport biex jikbru, fil-familji u fl-iskejjel. Dan jippermetti l-integrazzjoni ta' persuni b'diżabilità fl-impjieg u l-ħajja pubblika.

Fil-missjoni tagħna li nkunu l- vuċi ta' persuni b'diżabilità fil-livelli kollha tas-soċjetà, fis-CRPD aħna impenjati li nneħħu l-ostakli soċjali u nippromwovu soċjetà inklussiva, waħda fejn persuni b'diżabilità għandhom is-setgħa f'aspetti differenti ta' ħajjithom, inkluż l-impjieg.

Dan l-istudju jitkellem f'ċifri u persentaġġi - iżda dawn jirriflettu nies reali b'ħajjiet reali, aspirazzjonijiet, ħtiġijiet u sfidi. Persuni b'diżabilità jaspiraw għal ħajja indipendenti, biex jaħdmu, jistudjaw, jiksbu u jissodisfaw il-potenzjal tagħhom. Huwa d-dmir tas-soċjetà li tiżgura li huma - li aħna - ningħataw opportunitajiet indaqs.

L-INTRODUZZJONI

Din ir-riċerka ġiet imwettqa fuq sfond ta' storja twila li waslet għal żviluppi diversi favur id-drittijiet tal-persuni b'diżabilità u l-parteċipazzjoni tagħhom fid-dinja tax-xogħol. Minkejja dawn l-iżviluppi, ir-rata tal-impjieg ta' persuni b'diżabilità f'Malta tkompli tkun sostanzjalment baxxa meta mqabbla ma' dik tal-bqija tal-popolazzjoni. Kemm il-persuni b'diżabilità li qed jippruvaw jiġu inklużi fid-dinja tax-xogħol u kif ukoll min iħaddem qed jaffaċċjaw diversi sfidi u ostakli.

Dan l-istudju, ikkumissjonat mill-Kummissjoni għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità (CRPD) kellu l-għan li jipprovdi l-informazzjoni u jiġbor opinjonijiet u kummenti mingħand partijiet interessati sabiex tkun tista' tinftiehem aħjar is-sitwazzjoni preżenti. Din ir-riċerka tagħmel parti mill-Proġett ESF 2.63 - Għarfien, Taħriġ, Komunikazzjoni u Miżuri ta' Sapport għal Gruppi Vulnerabbli. Il-benefiċjarju ta' dan il-proġett huwa l-Ministeru għas-Solidarjetà u l-Ġustizzja Soċjali, il-Familja u d-Drittijiet tat-Tfal (MSFC), u s-CRPD hija waħda mill-organizzazzjonijiet imsieħba f'dan il-proġett. Din ir-riċerka ġiet ikkummissjonata permezz ta' sejħa pubblika għall-offerti lil Ernst and Young (Malta), b'Dr Anne-Marie Callus bħala esperta dwar id-diżabilità u bl-assistenza ta' Ms Arianne Attard.

Din ir-riċerka ġiet imwettqa permezz ta' intervisti ma' persuni b'diżabilità u ma' min iħaddem u kif ukoll billi saru gruppi fokali ma' dawn tal-aħħar.

DEFINIZZJONIJIET TA' STATUS FL-IMPJIEG

Sakemm mhux indikat mod ieħor , dawn huma d-definizzjonijiet ta' status ta' impjieg użati fir-rapport:

- **Għandhom impjieg** – individwu li preżentament qed jagħmel xi tip ta' xogħol u jitħallas tiegħu.
- **Kellhom impjieg** – individwu li kien imma m'għadux qed jagħmel xi tip ta' xogħol bi ħlas.
- **Mingħajr impjieg** – individwu li mhu qed jagħmel l-ebda tip ta' xogħol bi ħlas. Dan jinkludi kemm individwi li kellhom impjieg kif ukoll persuni attivament jew inattivament mingħajr impjieg.
- **Attivament mingħajr impjieg** – individwu preżentament mingħajr impjieg imma qiegħed attivament ifittex li jbiddel l-istatus billi jsib xi tip ta' xogħol bi ħlas.
- **Inattivament mingħajr impjieg** – individwu preżentament mingħajr impjieg u li m'għandux interess li jbiddel dan l-istatus.

SFOND

Diversi studji internazzjonali jsemmu l-fatturi li jaffettwaw lil persuni b'diżabilità li jridu jsibu xogħol jew inkella jżommu l-impjieg tagħhom. Dawn identifikaw il-bżonn ta' teknoloġija assistiva, tagħmir u diversi akkomodazzjonijiet fuq il-post tax-xogħol. Ir-riċerka tindika wkoll li min iħaddem ikollu attitudni iżjed negattiva meta jħaddem individwi b'diżabilità psikosoċjali b'kuntrast ma' meta jħaddem persuni b'diżabilitajiet oħra. B'mod ġenerali, dawn l-istudji jinsistu li hemm bżonn ta' iżjed strutturi u miżuri sabiex jindirizzaw l-ostakli li diġà huma preżenti, jisfidaw kunċetti żbaljati u jippromwovu l-fatturi li jwasslu għall-impjieg. Malta għandha rata ta' qgħad relattivament baxxa meta mqabbla ma' dik tal-Ewropa, madankollu r-rata tal-impjieg ta' persuni b'diżabilità hija fost l-iktar baxxa wkoll.

L-ewwel leġiżlazzjoni dwar id-diżabilità li daħlet fis-seħħ f'Malta kienet l-Att tal-Persuni b'Diżabilità tal-1969 li ffukat b'mod ġenerali fuq l-impjieg tal-persuni b'diżabilità. Dan l-att introduċa l-obbligazzjoni li jinżamm reġistru tal-ħaddiema b'diżabilità u pprojbixxa tkeċċijiet inġusti abbażi tad-diżabilità. Dan l-att stabbilixxa kwota ta' 2% għal kumpaniji li għandhom aktar minn 20 impjegat. Għalkemm il-maġġoranza ta' dan l-att ġie implementat mill-ewwel, is-sistema tal-kwota ma ġietx infurzata għal perjodu sostanzjali ta' żmien. Is-sitwazzjoni ħadet xeħta differenti meta fl-2015, il-gvern impenja ruħu sabiex isaħħaħ din il-kwota. Kumpaniji li jħaddmu 20 persuna jew iktar u li m'għandhomx 2% mill-ħaddiema li għandhom diżabilità, huma mitluba li jagħtu kontribuzzjoni annwali ta EUR 2,400 għal kull persuna b'diżabilità li (skont il-leġiżlazzjoni ġdida) suppost jimpjegaw sa massimu ta' EUR 10,000. Is-CRPD (qabel magħrufa bħala l-Kummissjoni Nazzjonali Persuni b'Diżabilità (KNPD)) ġiet imwaqqfa fl-1987. Il-Kummissjoni ġiet fdata bil-protezzjoni tad-drittijiet ta' persuni b'diżabilità u ngħatat ukoll is-setgħa biex tinvestiga każi ta' allegat diskriminazzjoni.

Żvilupp sinifikanti sar fis-sena 2000 permezz tal-Kapitlu 413 tal-Liġi ta' Malta, l-Att dwar Opportunitajiet Indaqs (Persuni b'Diżabilità). Dan l-Att jissalvagwardja d-drittijiet ta' persuni b'diżabilità kontra diskriminazzjoni f'aspetti varji, anke f'oqsma ġodda bħall-edukazzjoni. Dan l-Att kien l-ewwel attentat biex nimxu mill-kunċett tad-diżabilità bħala karità u minflok niffukaw fuq is-setgħa tal-persuni b'diżabilità. Dan l-Att ikopri d-diskriminazzjoni f'fażijiet differenti tax-xogħol li jinkludu l-fażi meta tapplika għax-xogħol, tingħata promozzjoni jew sensja, it-taħriġ, il-kundizzjonijiet tax-xogħol u l-kumpens. Emendi oħra li jelaboraw iżjed id-

diskriminazzjoni abbażi tad-diżabilità jinkludu (1) in-nuqqas li tiġi provduta akkomodazzjoni xierqa u informazzjoni dwarha, (ii) diskriminazzjoni b'mod dirett jew indirett, u (iii) inibizzjoni ta' ħsibijiet ħielsa, fastidju u vittimazzjoni, u n-nuqqas ta' użu ta' lingwa rispettabbli.

Id-drittijiet tal-persuni b'diżabilità fil-qasam tax-xogħol ġew imsaħħa permezz tal-Konvenzjoni tan-Nazzjonijiet Uniti għad-Drittijiet tal-Persuni b'Diżabilità (UNCRPD), li Malta rratifikat fl-2012.

Fl-2013, b'ispirazzjoni mill-UNCRPD, il-KNPD ħarġet dokument li stabbilixxa l-prijoritajiet ewlenin li għandhom jiġu implimentati. Minn dakinhar 'l hawn bdew jiġu offruti servizzi fil-komunità matul il-ġurnata għal dawk li m'għandhomx impjieg u bdiet tingħata assistenza finanzjarja lil persuni b'diżabilità rrispettivament mill-qligħ tagħhom jew mill-ammont ta' sigħat li ħadmu. Dan spjega wkoll il-bżonn ta' iżjed inċentivi li jissapportjaw it-twaqqif ta' kooperattivi, it-titjib fl-implimentazzjoni ta' impjieg appoġġjat u sistemi ta' sapport adekwat bħala preparazzjoni għall-impjieg.

Fis-sena 2014 saret it-tnedija tal-Politika Nazzjonali dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità. Il-politika tenfasizza l-bżonn li nimxu 'l bogħod minn soluzzjonijiet l-istess għal kulħadd filwaqt li ma tkun tollerata l-ebda tip ta' diskriminazzjoni jew attitudnijiet negattivi. Din il-politika tippromwovi wkoll inizjattivi ta' sostenn li jinkludu miżuri biex inżidu r-rappreżentazzjoni ta' persuni b'diżabilità fil-proċess ta' teħid ta' deċiżjoni, biex ninvestu f'korsijiet vokazzjonali, nagħtu t-taħriġ meħtieġ għax-xogħol, gwida għall-karriera għal persuni b'diżabilità, u biex noffru inċentivi lil min iħaddem sabiex jimplementa akkomodazzjoni xierqa fl-ambjent tax-xogħol tagħhom.

Minn mindu twaqqfet il-Fondazzjoni ta' Lino Spiteri (LSF) fl-2015, il-persuni b'diżabilità qed jingħataw pariri mingħajr ebda ħlas, taħriġ u appoġġ dirett sabiex isibu impjieg. Il-Fondazzjoni qed toffri s-servizzi tagħha anka lil min iħaddem sabiex ikunu jistgħu jimpjegaw persuni b'diżabilità.

Punt ġdid ġie mqajjem mid-Dipartiment tal-Istudji tad-Diżabilità (fl-Università ta' Malta) biex nikkunsidraw ukoll il-kwalità tax-xogħol li għandhom persuni b'diżabilità u biex niżguraw li x-xogħlijiet li qed jiġu offruti lil dawn in-nies jaqblu mal-potenzjal u l-ħiliet tagħhom.

Preżentament, diversi servizzi u miżuri qed jiġu offruti lil persuni b'diżabilità biex jikkumplimentaw il-leġiżlazzjoni u l-politika preżenti. Ħafna minn dawn

is-servizzi qed jiġu offruti permezz ta' Jobsplus, u jinkludu skemi tal-impjieg supported u sheltered (bħal Access to Employment u Bridging the Gap) u appoġġ għal intraprendituri b'diżabilità.

B'konklużjoni, din il-ħarsa kritika tindika li għamilna passi kbar fejn jidħlu persuni b'diżabilità u x-xogħol. Madankollu, xorta għadna niltaqgħu ma' ostakli u każijiet ta' diskriminazzjoni li jtellfu lil persuni b'diżabilità milli jilħqu l-potenzjal kollu tagħhom fuq il-post tax-xogħol u milli jgħixu fuq bażi ugwali ma' nies oħra.

IS-SEJBIET EWLENIN LI ĦARĠU MILL-INTERVISTI MA' PERSUNI B'DIŻABILITÀ

ĦARSA ĠENERALI LEJN L-INTERVISTI LI SARU LIL PERSUNI B'DIŻABILITÀ

B'kollox, 336 persuna b'diżabilità għażlu li jipparteċipaw f'din ir-riċerka fejn saret intervista lil kull persuna b'mod individwali. Minn dan l-ammont, 206 persuna kienu impjegati meta saret l-intervista, filwaqt li l-130 l-oħra ma kinux qed jaħdmu fiż-żmien li saret l-intervista. Bħala parteċipanti kien hemm 185 persuna ta' sess maskili u 151 persuna ta' sess femminili. Minn dawn il-parteċipanti, 61.3% huma persuni li jaħdmu, filwaqt li 27.7% kienu jaħdmu imma bħalissa jinsabu bla xogħol. 11% tal-parteċipanti qatt ma ħadmu.

Fost it-total ta' nies b'diżabilità li ħadu sehem, 28.6% tal-persuni li jaħdmu għandhom diżabilitajiet fiżiċi filwaqt li 20.4% tal-persuni li jaħdmu għandhom diżabilitajiet intellettwali. Mill-persuni li ma jaħdmux, 21.1% għandhom diżabilitajiet fiżiċi u 31.4% għandhom diżabilitajiet intellettwali. Mit-tweġibiet li ngħabru, in-nuqqas ta' saħħa mentali hija iżjed komuni fost il-parteċipanti li ma jaħdmux (25.1% tal-persuni li wieġbu u ma jaħdmux) b'kuntrast mal-persuni li jaħdmu (12.2% tal-parteċipanti li wieġbu u jaħdmu).

Mill-parteċipanti li qegħdin jaħdmu, 35% waslu sal-livell tas-sekondarja fl-edukazzjoni, 23.3% komplew jistudjaw f'istituzzjonijiet postsekondarji u 28.6% għandhom livell terzjarju fl-edukazzjoni. Il-livelli tal-edukazzjoni huma iżjed baxxi fost dawk il-parteċipanti li ma jaħdmux: 46.2% għandhom livell sekondarju, 15.4% għandhom livell postsekondarju u ftit inqas minn 7.7% biss għandhom livell terzarju fl-edukazzjoni.

L-ewwel figura Demografiċi ewlenin maħruġa mill-intervisti

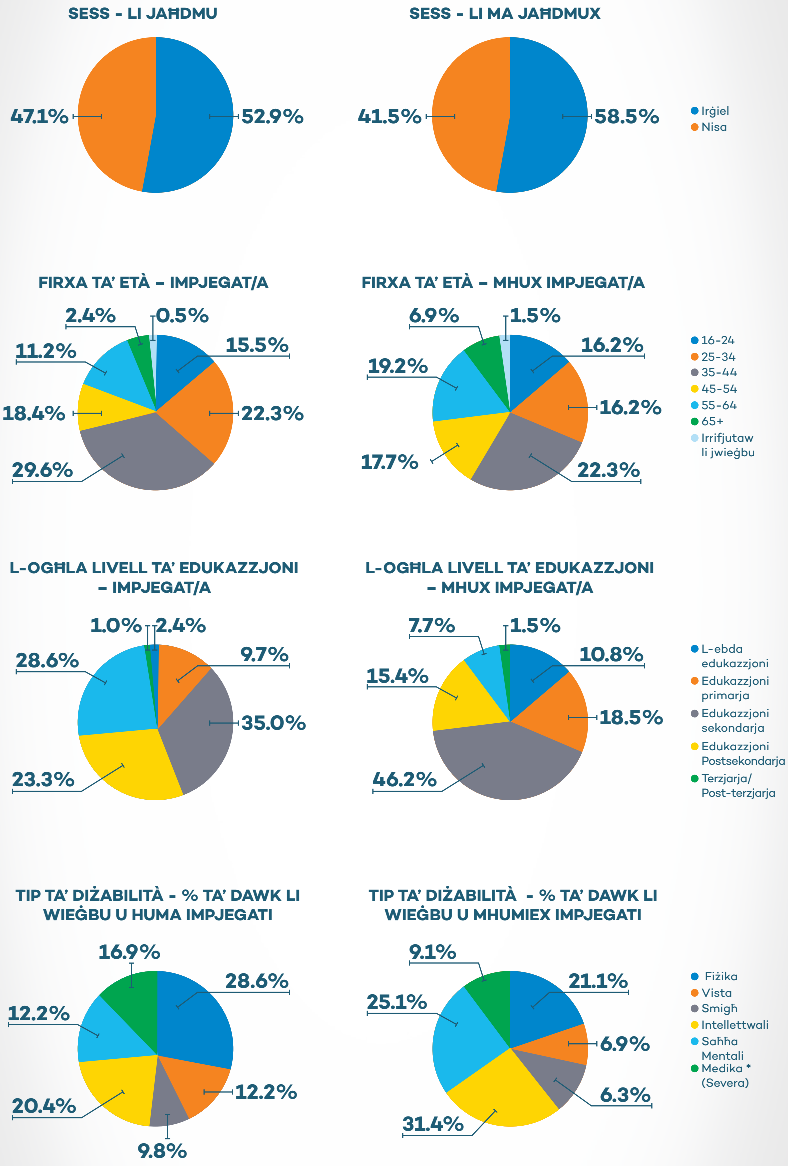

* Diżabilità medika tirreferi għal kundizzjonijiet li jeħtieġu kura medika u li jikkawżaw nuqqasijiet u limitazzjonijiet fl-attività fil-ħajja ta' kuljum.

IS-SEJBIET EWLENIN MILL-INTERVISTI MA' PERSUNI B'DIŻABILITÀ

Il-maġġoranza tal-parteċipanti esprimew opinjoni pożittiva dwar ix-xogħol tagħhom. 43.7% tal-parteċipanti qalu li huma kuntenti bix-xogħol tagħhom u 35% qalu li huma kuntenti ħafna bix-xogħol li qed jagħmlu.

Mill-parteċipanti li kienu qegħdin jaħdmu, 24.8 jagħmlu xogħlijiet klerikali, 18.9% għandhom xogħol elementari, 14.6% huma professjonisti u 10.2% għandhom xogħol ta' livell maniġerjali. Għaldaqstant, dawn il-figuri juru li l-maġġoranza tal-parteċipanti b'diżabilità jinstabu fl-impjigi l-inqas imħallsa. Dawn l-istatistiċi jaqblu mad-dħul ta' kull xahar li ġie rrapportat mill-parteċipanti fir-riċerka. Ġeneralment il-paga medja ta' persuna b'diżabilità hija (sa) €800 fix-xahar, 37.9% tal-persuni li qed jaħdmu għandhom din il-paga u 48.3% tal-persuni b'diżabilità kellhom din il-paga qabel.

Instab ukoll li 58.3% tal-persuni b'diżabilità jaħdmu jew kienu jaħdmu fuq bażi full-time, filwaqt li 41.7% jaħdmu jew kienu jaħdmu fuq bażi part-time. 59% tal-parteċipanti ilhom jaħdmu għal ħames snin jew aktar fl-istess post tax-xogħol. Mill-parteċipanti li jaħdmu, ftit inqas minn 25% huma membri ta' trejdjunjin.

Ir-riżultati tal-iskemi tat-taħriġ fix-xogħol għal persuni b'diżabilità jvarjaw. Il-maġġoranza tal-parteċipanti qatt ma ħadu sehem fi skemi ta' dan it-tip. Fil-fatt 44.7% tal-parteċipanti li jaħdmu ħadu sehem fi skema tat-taħriġ għax-xogħol imma 55.3% qatt ma għamlu dan. 37.7% tal-persuni li ma jaħdmux ġieli pparteċipaw fi skemi bħal dawn imma 62.3% qatt ma pparteċipaw. Persuni b'diżabilità li jaħdmu għandhom probabilità ogħla li jkunu ġew offruti xogħol fl-aħħar tal-iskema tat-taħriġ (45.7%). Mill-banda l-oħra, persuni b'diżabilità li ma jaħdmux għandhom iktar probabilità li ma jkunux ġew offruti xogħol fl-aħħar tal-iskema (36.7% ġew offruti xogħol imma 59.2% ma ġewx offruti xogħol). Għalhekk, jidher li hemm tendenza li dawk il-persuni li jgħaddu minn skema ta' taħriġ, eventwalment jirċievu offerta għal xogħol.

Il-parteċipanti li qegħdin jew kienu qegħdin jaħdmu ġew mitluba jidentifikaw x'għenhom l-iżjed biex sabu jew żammew ix-xogħol tagħhom. L-iżjed prattika li għenet biex isibu (jew iżommu) xogħol hija dik tal-job coaching (intgħażlet minn 31.6% tal-persuni li jaħdmu u 22.3% tal-persuni li kienu jaħdmu qabel). 30.1% tal-parteċipanti li għandhom impjieg u 14.6% tal-persuni li kellhom impjieg qabel jemmnu li t-taħriġ għall-ħaddiema huwa t-tieni l-aqwa prattika li tintuża biex jinstab jew jinżamm il-post tax-xogħol.

Il-maġġoranza tal-parteċipanti b'diżabilità wieġbu li jaħdmu jew kienu jaħdmu fis-settur privat, jiġifieri 55.8% tal-persuni li jaħdmu u 66.3% tal-persuni li kienu jaħdmu qabel. 37.4% tal-persuni b'diżabilità li jaħdmu u 25.8% tal-persuni li kien jaħdmu, jagħmlu dan jew kienu jagħmlu dan fis-settur pubbliku. 26.7% tal-parteċipanti li jaħdmu għandhom jew kellhom xogħol imħallas ma' organizzazzjonijiet li jaħdmu fis-settur tad-diżabilità. 18% tal-persuni li kellhom xogħol qabel, kellhom xogħol ma' waħda minn dawn l-organizzazzjonijiet.

Il-parteċipanti ġew mitluba jagħżlu minn lista ta għajnuniet differenti provduti biex jassistu persuni b'diżabilità jsibu xogħol. Mill-parteċipanti li jaħdmu, 20% identifikaw l-iskema tal-Jobplus bħala ta' għajnuna, u ftit inqas minn 10% semmew l-għajnuna tal-Fondazzjoni Lino Spiteri (LSF). Mill-parteċipanti li ma jaħdmux, kważi 15% semmew li l-għajnuna provduta mill-Fondazzjoni Lino Spiteri hija utli biex jinstab impjieg. Peress li dawn it-tnejn huma l-ikbar żewġ aġenziji ta' impjieg għal persuni b'diżabilità, jidher li hemm għarfien limitat dwar l-effettività ta' dawn l-aġenziji biex jiżguraw impjieg għal persuni b'diżabilità. Il-familjari tal-parteċipanti wkoll huma kkunsidrati bħala ta' għajnuna, kemm minn dawk li jaħdmu (19%) u anka minn dawk li kienu jaħdmu qabel (14%). Għalhekk, dawn l-istatistiċi jindikaw li l-konnessjonijiet familjari huma pperċepiti effettivi daqs l-aġenziji tal-impjieg biex persuni b'diżabilità jsibu xogħol.

Il-parteċipanti ġew mitluba jwieġbu jekk żammewx l-istess irwol (fl-impjieg preżenti). 68.4% tal-persuni b'diżabilità li jaħdmu ma bidlux l-irwol tagħhom, filwaqt li 31.6% kellhom irwoli differenti fl-istess post tax-xogħol. L-individwi li qalu li kellhom diversi xogħlijiet, ġew mitluba jwieġbu dwar il-progress fl-impjieg tagħhom. Għal 38.5% tal-persuni li qegħdin jaħdmu, ix-xogħol li kellhom qabel kien tal-istess grad filwaqt li għal 38.5% l-impjieg li kellhom qabel kien ta' grad iżjed baxx. 13.8% wieġbu li qabel kellhom xogħol ta' grad ogħla mal-istess persuna li qed tħaddimhom. Dawn ir-riżultati jwasslu għal mistoqsijiet dwar l-opportunitajiet realistiċi li għandhom il-persuni b'diżabilità biex jagħmlu progress fil-karriera tagħhom.

Il-parteċipanti ġew mitluba jindikaw l-okkorrenzi tal-kwistjonijiet miktuba hawn taħt, relatati max-xogħol:

- Ikollhom assistenza d-dar sabiex ilestu u joħorġu;
- Ikollhom trasport mid-dar għax-xogħol u lura;
- Aċċess fiżiku u aċċess għal komunikazzjoni u informazzjoni fuq il-post tax-xogħol;

- Akkomodazzjoni raġonevoli, li tinkludi teknoloġija assistiva, proviżjoni ta' sapport u arranġamenti għall-flessibilità fil-ħinijiet tax-xogħol;
- Interazzjonijiet mas-superjuri u l-kollegi tax-xogħol tagħhom;
- Jiġu provduti b'sapport personali biex jimmaniġġjaw il-flus tagħhom;
- L-iżvelar tad-dettalji dwar id-diżabilità tal-individwu;
- L-għarfien tad-drittijiet bħala persuna b'diżabilità.

Minn dawn il-kwistjonijiet kollha, il-maġġoranza tal-persuni li jaħdmu jemmnu li l-interazzjoni mas-superjuri u l-kollegi tagħhom sejra tajjeb. 88.8% stqarrew li l-interazzjoni mas-superjuri sejra tajjeb filwaqt li 87.9% jemmnu li l-interazzjonijiet mal-kollegi ta' fuq ix-xogħol sejrin tajjeb ukoll. Mill-banda l-oħra, l-iżjed kwistjonijiet problematiċi huma "l-abilità li ssuq" u "l-għarfien tad-drittijiet bħala persuna b'diżabilità" hekk kif kważi kwart tal-parteċipanti (24.8%) jiltaqgħu mal-problemi relatati max-xogħol f'dawn l-oqsma. Diffikultajiet relatati mad-distanza bejn id-dar u l-post tax-xogħol huma affaċċjati minn kważi l-istess ammont ta' dawk li jaħdmu (23.8%).

Kważi wieħed minn kull erbgħa (22.3%) tal-persuni b'diżabilità li bħalissa qegħdin jaħdmu kellhom bżonn jistaqsu għall-appoġġ lil diversi persuni jew organizzazzjonijiet minħabba d-diffikultajiet li ltaqgħu magħhom fix-xogħol preżenti, relatati mad-diżabilità.

Minn dan l-ammont, 21.7% fittxew is-sapport mis-CRPD jew mil-LSF. Proporzjon għoli tal-persuni li wieġbu (90%) kienu sodisfatti bis-sostenn li ġew mogħtija u 70% rrapportaw li l-kwistjonijiet li kien hemm ġew solvuti.

Il-persuni li bħalissa qed jaħdmu ġew mitluba jikklassifikaw (minn 1 sa 5) l-esperjenzi tagħhom relatati max-xogħlijiet varji skont il-punti li ġejjin:

- Il-kwalità tas-sapport provdut fuq il-post tax-xogħol;
- Il-livell ta' inklużjoni li esperjenzaw;
- Il-livell ta' aċċessibilità li esperjenzaw (ma tinkludix biss aċċessibilità fiżika);
- Ix-xewqa li jieqfu jaħdmu għal kollox;
- Ix-xewqa li jsibu xogħol ta' tip ieħor;
- Ix-xewqa li javvanzaw fil-karriera tagħhom;
- Il-livell ta' sodisfazzjon mill-impjieg;
- L-importanza tax-xogħol tagħhom għalihom.

Ħafna min-nies b'diżabilità li għandhom impjieg qalu li jsibu x-xogħol tagħhom sinifikament importanti (rata medja ta' 4.66/5). Dawn l-individwi għandhom livell għoli ta' sodisfazzjon mix-xogħol tagħhom (4.3/5). L-inqas opinjonijiet popolari huma x-xewqat li jieqfu jaħdmu għal kollox (1.74/5) u li jsibu xogħol differenti (2.22/5). Dan jikkonferma li, b'mod ġenerali, il-maġġoranza għandhom attitudni pożittiva lejn l-impjieg tagħhom.

Persuni li kienu qed jaħdmu imma bħalissa jinsabu mingħajr impjieg ġew mitluba għal raġunijiet għaliex waqfu jaħdmu. L-iżjed raġuni li ssemmiet għaliex persuna kellha tieqaf mix-xogħol kienet il-mard li semmew 25.8% ta' dan il-grupp. Raġunijiet komuni oħra jinkludu li x-xogħol ma jkunx għal qalbhom (15.1%), u minħabba li l-impjieg ikun spiċċalu l-kuntratt (15.1%). 2.2% tal-persuni li kienu jaħdmu biss waqfu l-impjieg minħabba raġunijiet li għandhom x'jaqsmu ma' salarju.

Meta ġew mitluba jidentifikaw tliet raġunijiet għaliex ma sabux impjieg ieħor, l-iżjed raġuni komuni (26.9%) kienet minħabba li ma sabux xogħol bil-kundizzjonijiet adatti għalihom. 16.1% stqarrew li ma jistgħux ikomplu jaħdmu. 2.2% tal-parteċipianti sostnew li ma jistgħux isibu impjieg minħabba li ma ġewx aċċettati minn min iħaddem.

Il-parteċipanti li kienu jaħdmu ġew mitluba jindikaw l-okkorrenzi ta' dawn id-diffikultajiet, imsemmija hawn isfel, fuq il-post tax-xogħol:

- Nuqqas ta' aċċessibilità fiżika adekwata jew nuqqas ta' aċċess ta' informazzjoni u komunikazzjoni;
- Nuqqas ta' teknoloġija assistiva meħtieġa;
- Nuqqas ta' sostenn bżonjuż biex titgħallem jew tkun tista' tagħmel ix-xogħol;
- Problemi mas-superjuri jew kollegi;
- Problemi wara li min iħaddem isir jaf bid-diżabilità;
- Esperjenzi negattivi oħra;
- Xogħol monotonu; u
- Salarju baxx.

23.7% tal-persuni b'diżabilità li qabel kienu jaħdmu esperjenzaw xi tip ta' problemi mal-kollegi tagħhom, relatati mad-diżabilità, filwaqt li 31.2% jaħsbu li x-xogħlijiet jew l-esperjenzi ta' xogħol li kellhom b'mod preċedenti, ma kinux interessanti.

41.5% mill-parteċipanti mingħajr impjieg qegħdin ifittxu xogħol b'mod attiv. Ħafna minn dawn (65.4%) huma lesti li jaċċettaw offerta ta' impjieg filwaqt li 33.8% jippreferu li jibqgħu mingħajr xogħol. 59.2% mill-parteċipanti li ma jaħdmux huma lesti li jaċċettaw post fuq skema ta' taħriġ imma 33.8% qegħdin b'mod attiv ifittxu post fi skema ta' taħriġ għax-xogħol.

Fatturi li huma kkunsidrati meta persuni b'diżabilità jagħżlu offerta ta' impjieg jew ta' taħriġ għax-xogħol jinkludu:

- Il-kundizzjonijiet tax-xogħol;
- Id-distanza għall-post tax-xogħol jew tat-taħriġ;
- Il-kapaċitajiet meħtieġa biex twettaq ix-xogħol;
- Il-possibilità ta' teleworking;
- Kemm jintgħoġob ix-xogħol.

Il-persuni li jinsabu mingħajr impjieg semmew diversi raġunijiet għaliex jagħżlu li ma jaċċettawx offerta ta' impjieg jew skema ta' taħriġ:

- Ma jridux jaħdmu;
- Waslu biex jirtiraw jew inkella rtiraw diġà;
- Ma jistgħux jaħdmu minħabba n-natura tad-diżabilità tagħhom u l-istat ta' saħħithom;
- Il-familja tipprovdilhom biżżejjed sapport biex issostnihom, u
- Huma involuti f'attivitajiet oħra bħal: workshop, xogħol volontarju, snajja'; u xogħol tad-dar.

40.8% tal-persuni mingħajr impjieg qablu li l-benefiċċju ewlieni ta' impjieg huwa li taqla' l-flus, filwaqt li 19.2% identifikaw l-abilità li tissoċjalizza bħala l-benefiċċju ewlieni.

Kważi nofs (42.6%) il-persuni mingħajr impjieg li qegħdin ifittxu xogħol b'mod attiv, jagħżlu li jagħmlu xogħol ta' sapport klerikali kieku jkollhom l-opportunità li jagħżlu l-impjieg tagħhom. L-ebda persuna li qed tfittex xogħol ma tixtieq li jkollha pożizzjoni maniġerjali, pożizzjoni teknika jew inkella rwol fil-forzi armati. Il-maġġoranza tal-parteċipanti jemmnu li livell tajjeb ta' edukazzjoni u esperjenzi minn xogħlijiet preċedenti huma ta' għajnuna biex wieħed isib impjieg. Mill-banda l-oħra, 3.7% jemmnu li l-fatt li jkollok diġà post tax-xogħol aċċessibbli huwa ta' għajnuna biex wieħed isib impjieg.

Meta ġew mitluba jgħidu x'jixtiequ bħala dħul fix-xahar wara l-qtugħ tat-taxxi, 38.9% tal-persuni mingħajr impjieg qalu li jkunu sodisfatti jekk jaqilgħu s-salarju medju applikabbli fl-industrija, fis-settur jew fl-impjieg rispettiv. 20.4% oħra qalu li jkunu sodisfatti jekk jaqilgħu sa €800 fix-xahar. 1.9% biss esprimew ix-xewqa li jkollhom salarju ta' iżjed minn €5,000 fix-xahar.

Kien hemm mistoqsijiet separati li ġew magħmula lil persuni b'diżabilità li ma jaħdmux u li lanqas qed ifittxu impjieg. Il-parteċipanti kellhom jagħżlu sa tliet raġunijiet għaliex mhux qed ifittxu impjieg u l-iżjed raġuni popolari kienet li huma sodisfatti jagħmlu attivitajiet oħra (61.2%). Il-parteċipanti semmew ukoll li faċilment jgħejjew (53.7%) u li għandhom diżabilità severa jew mard serju (47.5%).

Xi risposti oħra li ngħataw minn persuni li ma jaħdmux u li mhumiex qegħdin ifittxu xogħol, jirriżultaw minn kawżi ambjentali. Dawn jinkludu:

- 42.1% għandhom bżonn arranġamenti ta' flessibilità fuq il-post tax-xogħol u għadhom ma sabux lil xi ħadd li jħaddimhom u joffrilhom dan;
- 31.7% m'għandhomx mezz ta' trasport biex imorru x-xogħol;
- 31.6% ma jaħsbux li huma kapaċi jsibu xogħol b'paga tajba;
- 24.6% m'għandhomx l-assistenza neċessarja biex jippreparaw biex immorru għax-xogħol;
- 24.1% attendew diversi intervisti fil-passat imma qatt ma ġew magħżula;
- 20% għamlu sena jfittxu impjieg imma qatt ma ġew mitluba jattendu għal intervista; u
- 20.7% għandhom il-ġenituri tagħhom li ma jriduhomx isibu impjieg.

L-iktar tliet attivitajiet li ssemmew b'mod frekwenti mill-parteċipanti li mhux qed ifittxu xogħol huma; li jipparteċipaw f'attivitajiet ta' rikreazzjoni (41.3%); imorru jixtru (37.5%); u jipparteċipaw f'attivitajiet reliġjużi (30.4%).

Dawk li qegħdin b'mod attiv ifittxu xogħol jammontaw għal 41% mill-grupp sħiħ ta' persuni mingħajr impjieg. Dan jinkludi kemm lil dawk li qatt ma ħadmu u kif ukoll li kellhom impjieg qabel. Kwazi terz ta' dawk li qatt ma ħadmu (32.4%) qegħdin ifittxu xogħol, bil-motivazzjoni ewlenija hija l-bżonn li jissoċjalizzaw ma' individwi oħra. Ħafna minn dawn huma lesti li jieħdu taħriġ relatat mal-impjieg u jixtiequ wkoll xogħol klerikali. Ir-raġunijiet tas-saħħa huma l-iżjed raġunijiet komuni (54.8%) għaliex persuni li qabel kellhom impjieg, issa ma jridux jaħdmu jew inkella mhux qed ifittxu xogħol.

IS-SEJBIET EWLENIN MILL-INTERVISTI U MILL-GRUPPI FOKALI MA' MIN IĦADDEM

IS-SEJBIET EWLENIN MILL-INTERVISTI MA' MIN IĦADDEM

B'kollox saru 52 intervista wiċċ imb wiċċ ma' min iħaddem. Apparti minn hekk, saru wkoll tliet gruppi fokali, tnejn f'Malta u wieħed f'Għawdex. Għal dawn attendew total ta' 28 rappreżentant ta' min iħaddem.

Il-maġġoranza ta' dawk li ġew intervistati, huma rappreżentanti ta' kumpaniji / intrapriżi ta' daqs medju (46.2%), segwiti minn rappreżentati ta' kumpaniji / intrapriżi kbar (40.4%). Il-manifattura kien l-iktar settur ekonomiku li ġie rrappreżentat (25%), filwaqt li gruppi żgħar ta' dawk li wieġbu jaħdmu fil-kostruzzjoni, fl-edukazzjoni u f'attivitajiet professjonali, xjentifiċi u tekniċi. Il-maġġoranza tal-kumpaniji / intrapriżi li wieġbu jinsabu Malta (93.8%) filwaqt

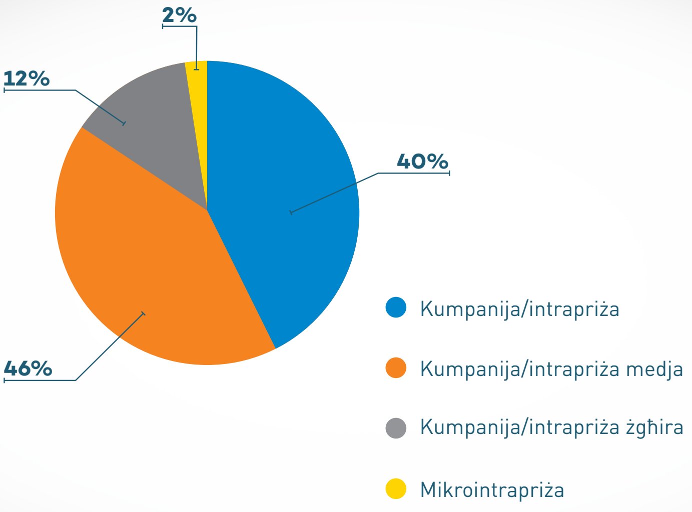

It-tieni figura Id-daqs tal-kumpaniji tal-persuni li jħaddmu u li ġew intervistati

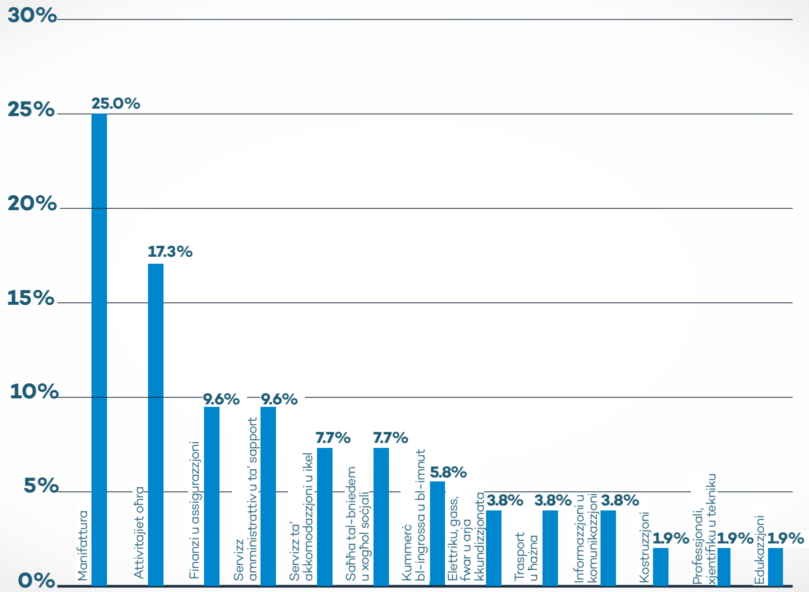

It-tielet figura Iż-żona ekonomika tal-attivitajiet tal-kumpanija tal-impjegaturi intervistati

li l-kumplament (6.2%) jaħdmu minn Għawdex. 94.1% tar-rappreżentanti li ġew intervistati, m'għandhom l-ebda tip ta' diżabilità huma nfushom, imma 5.9% (jiġifieri 3 rappreżentanti) għandhom tip ta' diżabilità.

Iżjed min-nofs (51.9%) tal-persuni li jħaddmu u li ġew intervistati, stqarrew li qatt ma offrew impjieg lil kandidat b'diżabilità. L-iżjed raġunijiet komuni għaliex ma jagħżlux kanditat/i b'diżabilità jinkludu: ma jikkunsidrawx lill-applikant tajjeb għal dak ix-xogħol, ma jkollhomx biżżejjed ħiliet u għarfien dwar ir-rwol, ma jkollhomx biżżejjed kwalifiki, jew inkella għax ikunu sabu kanditat li jkun aħjar għar-rwol offrut. Dawn ir-raġunijiet ikopru 65.38% tal-persuni intervistati.

84.6% ta' dawk li wieġbu, impjegaw bejn 1 sa 10 persuni b'diżabilità f'perjodu ta' ħames snin. Mill-bqija, 3.8% biss (jiġifieri 2 parteċipanti) wieġbu li jħaddmu bejn 51 u 100 persuna b'diżabilità. 69.2% tal-persuni li ġew intervistati jħaddmu l-persuni b'diżabilità fuq bażi full-time filwaqt li 30.8% jħaddmu l-persuni b'diżabilità fuq bażi part-time. 29.5% ta' min iħaddem għandhom ħaddiema b'diżabilitajiet fiżiċi u 21.4% oħra għandhom ħaddiema

b'diżabilitajiet intellettwali. L-inqas komuni kienu impjegati b'nuqqas ta' vista hekk kif 7.1% minn dawk intervistati għandhom ħaddiema b'nuqqas ta' vista. Il-persuni li jħaddmu qalu li l-ħaddiema b'diżabilità jaħdmu l-iżjed fi rwoli ta' sapport klerikali (29.8%). 15.4% tal-kumpaniji għandhom ħaddiema b'diżabilità li huma relatati ma' xi ħadd ieħor fl-istess kumpanija (inkluż il-persuni li wieġbu). Mill-banda l-oħra, il-maġġoranza tal-persuni li jħaddmu (78.8%) ma jħaddmux persuni b'diżabilità li jiġu minnhom.

Meta kkunsidrajna ż-żamma tal-impjieg, 25% tal-persuni li jħaddmu u li ġew intervistati, għandhom ħaddiema li żviluppaw diżabilità wara li kienu bdew jaħdmu mal-kumpanija. Minn dawn il-25%, 92.3% (kważi kollha), żammew lil ħaddiema li saru b'diżabilità mal-kumpanija - kien hemm biss eċċezzjoni waħda.

Bħala medja, skont kif indikat mill-persuni li jħaddmu, ħaddiema b'diżabilità jaqilgħu bejn €801 u €2,500 fix-xahar. L-ebda persuna li tħaddem ma ddikjarat ħaddiema b'diżabilità li jaqilgħu iżjed minn €5,000 fix-xahar. Iżjed min-nofs tal-persuni li jħaddmu u li ġew intervistati (55.8%) m'għandhomx ħaddiema b'diżabilità li progressaw fil-karriera tagħhom minn mindu bdew jaħdmu mal-kumpanija. 44.2% tal-persuni li jħaddmu individwi b'diżabilità rrappurtaw progress fil-karriera tal-ħaddiema b'diżabilità. Uħud minn dawk li jħaddmu, u li ġew intervistati, jemmnu li l-progress fil-karriera huwa iżjed faċli għal persuni li għandhom diżabilità fiżika milli għal persuni b'diżabilità intellettwali. Dan jidher speċjalment f'każi fejn ir-rwol il-ġdid ikun jirrikjedi iżjed xogħol u/jew responsabbiltajiet.

Kważi tliet persuni minn kull erbgħa li jħaddmu u li ġew intervistati (71.2%) joffru opportunitajiet ta' taħriġ intern għal persuni b'diżabilità, madankollu, 23.1% dan ma jagħmluhx. Barra minn hekk, 63.5% mhux qed jipprovdu opportunitajiet ta' edukazzjoni u taħriġ għal ħaddiema b'diżabilità barra mill-post tax-xogħol, filwaqt li 32.7% jipprovdu opportunitajiet għal persuni b'diżabilità barra mill-post tax-xogħol. Uħud minn dawk li mhux qed jipprovdu l-opportunitajiet, stqarrew li huma lesti joffru u jissapportjaw taħriġ u edukazzjoni barra mill-post tax-xogħol, ġaladarba dan ikun meħtieġ jew mitlub mill-ħaddiema b'diżabilità.

Il-maġġoranza tal-parteċipanti (69.2%) indikaw li l-postijiet tax-xogħol tagħhom huma attrezzati biex jaqdu l-bżonnijiet tal-ħaddiema b'diżabilitajiet fiżiċi billi jipprovdu aċċessibilità fiżika. Iktar min-nofs sostnew li jipprovdu sapport kemm fil-bidu u kif ukoll b'mod kontinwu lil ħaddiema b'diżabilità. Madwar 21.2% jippreferu l-għażla li jaħdmu mid-dar u jħaddmu sistema ta'

sigħat ta' xogħol flessibbli. 65.4% tal-persuni li jħaddmu u li ġew intervistati jiffinanzjaw huma stess l-aġġustamenti meħtieġa għal ħaddiema b'diżabilità. Rigward il-leġiżlazzjoni dwar id-diżabilità, dawk li jħaddmu u li ġew intervistati jemmnu li għandhom għarfien ta' livell medju jew għoli dwar il-Kapitlu 413 tal-Liġi ta' Malta dwar l-Att dwar Opportunitajiet Indaqs (Persuni b'Diżabilità). 32.7% għandhom għarfien ta' livell medju dwar dan l-Att, madankollu, 5.8% tal-parteċipanti m'għandhom l-ebda għarfien dwaru. Mill-banda l-oħra, 36.5% m'għandhom l-ebda għarfien dwar l-UNCRPD. Inqas minn 10% jemmnu li għandhom għarfien tajjeb ħafna dwar l-UNCRPD. Barra minn hekk, 11.5% saħqu li m'għandhom l-ebda għarfien dwar leġiżlazzjoni oħra rigward diżabilità. Il-maġġoranza għandhom livell medju jew ftit inqas minn medju ta' għarfien dwar leġiżlazzjoni oħra dwar diżabilità.

Rigward il-kwota mandatorja ta' 2%, 63.5% ta' min iħaddem u li ġew intervistati għandhom minn tal-inqas 2% tal-impjegati tagħhom reġistrati bħala persuni b'diżabilità, filwaqt li 23.1% jħallsu l-kontribuzzjoni annwali. 9.6% oħra stqarrew li għalkemm huma jilħqu din il-kwota (2% tal-ħaddiema tagħhom għandhom diżabilità), dawn l-individwi mhumiex reġistrati fir-Reġistru ta' Persuni b'Diżabilità tal-Jobsplus.

57.7% tal-persuni li ġew intervistati qatt ma kellhom kuntatt mas-CRPD, filwaqt li 36.5% għandhom jew kellhom kuntatt ma' din l-entità. Minn dawn is-36.5% li għamlu kuntatt mas-CRPD, 38.8% staqsew għal pariri dwar aġġustamenti mitluba għal impjegati b'diżabilità. Iżjed min-nofs tal-persuni li jħaddmu u li ġew intervistati qatt ma ġew kuntattjati mis-CRPD dwar ilmenti li jirrigwardaw każi allegati ta' diskriminazzjoni, mentri 44.4% ġew kuntattjati minn din il-Kummissjoni. Il-persuni li qalu li ġew kuntattjati rrapportaw li l-ilmenti ġew solvuti.

Il-maġġoranza tal-persuni li jħaddmu u li ġew intervistati (60.8%) qatt ma offrew opportunità ta' skema ta' xogħol jew taħriġ għal persuni b'diżabilità filwaqt li 39.2% offrew dawn l-opportunitajiet lil persuni b'diżabilità. 61.9% tal-persuni li jħaddmu u li ġew intervistati rrapportaw li l-Unjoni Ewropea tiffinanzja l-iskemi tax-xogħol ta' ħaddiema b'diżabilità, filwaqt li 23.8% rrapportaw li l-iskemi huma ffinanzjati mill-Gvern ta' Malta.

51.9% tal-persuni li jħaddmu u li ġew intervistati jemmnu li l-individwi b'diżabilità joqogħdu lura milli jaqsmu informazzjoni dwar id-diżabilità tagħhom u dan jista' jwaqqafhom milli jsibu xogħol. Barra minn hekk, 44.2% jemmnu li n-nuqqas ta' esperjenza relatata max-xogħol ittellef lil persuni b'diżabilità milli jsibu impjieg. 36.5% iżommu lura milli jimpjegaw persuni

b'diżabilità minħabba l-bidliet (perċepiti) fil-prattiċi tax-xogħol li ilhom stabbiliti. 34.6% tal-persuni li jħaddmu jemmnu li l-arranġamenti għal xogħol flessibbli meħtieġ minn persuni b'diżabilità jistgħu jkunu ta' ostaklu biex persuna tingħata l-impjieg. Iżjed min-nofs tal-persuni li jħaddmu u li ġew intervistati (55.8%) jemmnu li mhux tiġi provduta biżżejjed assistenza biex jiġu indirizzati kwistjonijiet relatati mal-impjieg ta' persuni b'diżabilità, filwaqt li 32.7% jemmnu li qed tingħata biżżejjed assistenza. B'mod ġenerali, il-persuni li jħaddmu jaqblu li m'hemmx biżżejjed għarfien u assistenza teknika għalihom biex iħaddmu persuni b'diżabilità. Il-parteċipanti li użaw is-servizzi provduti mil-LSF kellhom kummenti pożittivi dwar l-appoġġ li rċevew. Hemm ukoll rispons tajjeb fuq is-sostenn finanzjarju mogħti lil dawk li jħaddmu, b'xi wħud jistaqsu għal estensjoni tal-iskema A2E.

IS-SEJBIET EWLENIN MILL-GRUPPI FOKALI MA' MIN IĦADDEM

Il-kwistjonijiet ewlenin li ġew identifikati u diskussi fil-gruppi fokali jinkludu:

- Il-kwistjoni tal-ħaddiema li għalkemm għandhom diżabilità jew ma jidentifikawx lilhom infushom bħala persuni b'diżabilità u/jew ma jridux jirreġistraw lilhom infushom b'mod uffiċjali fir-Reġistru tal-Persuni b'Diżabilità tal-Jobsplus. Dawn is-sitwazzjonijiet joħolqu problemi amministrattivi għal min iħaddem għax quddiem il-liġi m'għandhomx minn tal-inqas 2% tal-impjegati tagħhom b'diżabilità, u għaldaqstant ikunu mitluba jħallsu l-kontribuzzjoni annwali. Dawn ix-xenarji joħolqu problemi għal min iħaddem u jixtieq jagħmel aġġustamenti biex jakkomoda l-bżonnijiet relatati mad-diżabilità tal-impjegat, minħabba li l-impjegat ma jammettix li għandu bżonn dawn l-arranġamenti.

- Rigward l-aċċessibilità, l-enfasi hija fuq l-aċċess fiżiku. Waħda mid-diffikultajiet li qed jaffaċċjaw il-persuni li jħaddmu hija meta dawn jagħmlu użu minn bini mikri u s-sidien isibuha bi tqila biex ikopru l-ispejjeż biex jiżviluppaw il-bini għal skop ta' aċċessibilità fiżika. Aspetti oħra tal-aċċessibilità li ssemmew jinkludu l-użu ta' dawl xieraq li ma jtellifx lil persuni li għandhom fotosensittività; jagħmlu aġġustamenti żgħar fil-prattiċi tax-xogħol; jagħmlu l-post tax-xogħol inklussiv għall-individwi li għandhom xi tip ta' diżabilità sensorjali, nuqqas ta' saħħa mentali jew persuni fuq l-ispettru tal-awtiżmu. Fost il-miżuri msemmija hemm dawk imsejħa buddy systems; komunikazzjoni one to one ma' ċertu ħaddiema; kundizzjonijiet tax-

xogħol flessibbli; u l-għarfien dwar il-bżonnijiet, l-abbiltajiet, u kapaċitajiet (aptitude) ta' persuna b'diżabilità differenti.

- Kwistjonijiet li ssemmew dwar l-impjieg ta' persuni b'diżabilità jinkludu, il-potenzjal ta' produttività aktar baxxa u l-bżonn ta' iżjed taħriġ, coaching, u appoġġ għal ħaddiema b'diżabilità, li jagħmlu l-inċentivi finanzjarji iżjed importanti. Mill-banda l-oħra, uħud mill-persuni li jħaddmu faħħru l-abbiltajiet u d-dedikazzjoni tal-impjegati b'diżabilità. Ċertu parteċipanti huma lesti li jaċċettaw li jimpjegaw persuni b'diżabilità biss jekk dawn għandhom il-ħiliet bażiċi u kapaċi jagħmlu x-xogħol. Il-kwistjoni tal-protezzjoni żejda mill-ġenituri ssemmiet ukoll, kif ukoll l-importanza li jkun hemm relazzjoni tajba bejn il-ħaddiema b'diżabilità u ħaddiema oħra.

- L-importanza tat-taħriġ u ta' iktar ħolqien ta' kuxjenza dwar id-diżabilità ħarġet ħafna fil-gruppi fokali. Uħud mill-parteċipanti segwew it-taħriġ Mental Health First Aid Training provdut mir-Richmond Foundation - u kienu sodisfatti ħafna b'dan il-kors. L-ebda partiċipant ma kien midħla tad-Disability Equality Training provdut mis-CRPD.

- Kien hemm rispons pożittiv mill-parteċipanti kollha li ħadu sehem f'dawn il-gruppi fokali għar-rwol u l-obbligazzjonijiet tas-CRPD wara dan il-proġett ta' riċerka. Dan jinkludi l-pubblikazzjoni ta' linji gwida għal min iħaddem, liema pubblikazzjoni hi waħda mir-riżultati ewlenin ta' dan il-proġett.

IR-RAKKOMANDAZZJONIJIET

Numru ta' rakkomandazzjonijiet ġew imressqa sforz ir-riżultat tar-riċerka tas-CRPD. Fil-qosor, dawn jinkludu:

- Abbozzar ta' strateġija nazzjonali biex jiġu enfasizzati u indirizzati l-fatturi relatati mal-kundizzjonijiet tal-impjieg ta' persuni b'diżabilità (inkluż il-kwalità tax-xogħol, il-ħlas, l-ambjent tal-post tax-xogħol, eċċ.);
- Studenti b'diżabilità għandu jkollhom aċċess għal individual career guidance biex jiżdied iċ-ċans li jagħżlu u jipprogressaw f'karriera.
- Għandu jiġi provdut taħriġ għax-xogħol imfassal apposta skont il-ħtiġijiet tal-individwu b'diżabilità, sabiex dawk il-persuni b'diżabilità li ma jaħdmux ikunu jistgħu jsibu impjieg u anke jgħin lil dawk li diġà għandhom impjieg biex jipprogressaw fil-karriera tagħhom;
- Żieda fin-numru ta' inċentivi u skemi li jipprovdu sapport u assistenza

lil persuni b'diżabilità b'mod regolari, speċjalment bħala trasport mid-dar għax-xogħol u lura;

- Żieda fil-fondi diretti lil kumpaniji li jimpjegaw persuni b'diżabilità sabiex jinvestu f'iktar akkomodazzjoni raġjonevoli għal impjegati b'diżabilità, u jinxtara t-tagħmir assistiv u teknoloġiku għal fuq il-post tax-xogħol;
- Żieda fil-frekwenza u l-effettività tat-taħriġ/programmi ta' għarfien dwar l-inklużjoni tal-persuni b'diżabilità f'postijiet tax-xogħol differenti;
- Jiġu utilizzati l-programmi edukattivi li diġà qegħdin fis-seħħ u jiżdiedu moduli ta' taħriġ vokazzjonali biex jitjiebu l-aspettattivi u l-ambizzjonijiet tal-persuni b'diżabilità meta jiġu biex jipprogressaw fil-karriera tagħhom;
- Aktar promozzjoni biex tiżdied il-parteċipazzjoni fl-iskemi tat-taħriġ għall-impjieg fost il-persuni b'diżabilità u l-impjegaturi;
- Titnaqqas id-diskrepanza fl-informazzjoni bejn l-impjegaturi fis-settur privat u l-entitajiet tas-settur pubbliku li jaħdmu fil-qasam tad-diżabilità (bħas-CRPD u l-LSF), kif ukoll jiġu eliminati l-perċezzjonijiet żbaljati li jirriżultaw kemm mill-impjegaturi kif ukoll mill-ħaddiema b'diżabilità;
- Jiġu estiżi inċentivi bħall-għajnuna finanzjarja u l-iskema ta' tnaqqis ta' taxxa għal aċċessibilità fuq il-post tax-xogħol bl-intenzjoni li tingħata prijorità l-aċċessibilità fuq il-post tax-xogħol (inkluż l-aċċess fiżiku, il-komunikazzjoni u l-informazzjoni, u t-teknoloġija assistiva).

IS-CRPD TIXTIEQ TIRRINGRAZZJA LILL-ENTITAJIET IMSEMMIJA HAWN TAĦT GĦALL-APPOĠĠ KONTINWU TAGĦHOM F'DAN IL-PROĠETT:

Il-Ministeru għas-Solidarjetà u l-Ġustizzja Soċjali, il-Familja u d-Drittijiet tat-Tfal;
Il-Fondazzjoni għas-Servizzi ta' Ħarsien Soċjali;
Jobsplus;
Il-Fondazzjoni Lino Spiteri;
The Malta Chamber of Commerce, Enterprise and Industry (Il-Kamra tal-Kummerċ ta' Malta);
Malta Chamber of SMEs (Il-Kamra tan-Negozji Żgħar u Medji);
Malta Employers Association (L-Assoċjazzjoni ta' Min Iħaddem);
It-trejdjunjins; u
Lill-organizzazzjonijiet mhux governattivi li jaħdmu fil-qasam tad-diżabilità.

CRPD

Kummissjoni għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità (CRPD)
G5 Offices, Psaila Street, Birkirkara, Malta

Ikkuntattjana
helpdesk@crpd.org.mt

Tel: (+356) 2226 7600
SMS Biss: (+356) 7978 8555 (Persuni b'nuqqas ta' smigħ u Deaf)
Għall-mistoqsijiet dwar l-Awtorità tal-Ippjanar biss:
(+356) 2226 7687

CRPD Helpdesk
Skola Primarja Ta' Sannat, Triq Ta' Sannat, Ta' Sannat, Għawdex

Ikkuntattjana
maryrose.attard@crpd.org.mt
Tel: (+356) 2155 6002

www.crpd.org.mt